

Izvorni naučni rad

UDK 343.144(497.6)

dr. sc. Denis Pajić, vanredni profesor

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

INSTITUT PREGOVARANJA O KRIVICI U BOSNI I HERCEGOVINI

-DVA DESETLJEĆA POSLIJE-

Sažetak: Institut pregovaranja o krivici uveden je u domaće zakonodavstvo u okviru reformi krivičnog pravosuđa i krivičnog zakonodavstva iz 2003. godine. Nesumnjivo je da je sa procesnog aspekta, prilikom uvođenja sporazuma o priznanju krivice u naš pravni sistem, zakonodavac išao za time da se postigne veća efikasnost i ubrzanje krivičnog postupka uproštavanjem procesne forme i rasterećenjem sudova. Pored toga, korist od sporazuma o priznanju krivice imaju i stranke. Ovaj rad predstavlja pokušaj da se sporazum o priznanju krivice, institut koji u bosanskohercegovačkom krivičnom procesnom zakonodavstvu egzistira preko dvadeset godina, sagleda kako sa teorijskog, tako i praktičnog aspekta, kako bi se došlo do odgovora na pitanje opravdanosti njegovog uvođenja u domaći krivični postupak, istovremeno uvažavajući sve veće tendencije prihvatanja rješenja koja vode porijeklo iz anglosaksonskog pravnog sistema.

Autor u radu daje detaljnu analizu postojeće zakonske regulative, te ukazuju na njene prednosti i nedostatke. Pri tome koristi i komparativnu analizu uređenja instituta pregovaranja o krivici u zakonodavstvima Republike Crne Gore, Republike Srbije, Republike Hrvatske i Republike Slovenije, kako bi se dobio dublji uvid u njegove karakteristike i prepoznala kvalitetna rješenja, a sve u cilju kritičkom preispitivanju postojećih zakona i predlaganju novih, boljih zakonskih rješenja. U tom smislu, potrebno je riješiti ne mali broj pitanja u vezi sa normativnom razradom ovog instituta kako bi se mogućnost zloupotrebe i nedorečenosti eliminisale. Tu se prije svega misli na pitanja koja se tiču mogućeg obima primjene ovog vida sporazumjevanja, sadržaja teksta sporazuma, vrste i mjere krivične sankcije u zaključenom sporazumu, mjesta i uloge oštećenog krivičnim djelom u procesu zaključivanja sporazuma, uloge branioca u procesu pregovaranja i odlučivanja suda o sporazumu, mogućnost i osnova upotrebe pravnog lijeka u jednom ovakvom postupku i dr. Konačno, u radu se razmatra uspješnost ostvarivanja ciljeva koje je zakonodavac imao prilikom uvođenja instituta sporazuma o pregovaranju krivice u domaće krivično procesno zakonodavstvo.

Ključne riječi: sporazum o priznanju krivice, krivični postupak, oštećeni, branilac, pravo na žalbu

UVOD

Jedna od karakteristika savremenih krivičnoprocesnih sistema jeste prihvatanje različitih oblika konsenzualnih (sporazumnih) postupaka za procesuiranje počinilaca krivičnih djela. Raznovrsni oblici konsenzualnih modela krivičnih postupaka omogućavaju da reakcija na kriminalitet bude u skladu sa zahtjevima o pravičnosti, efikasnosti i ekonomičnosti, te rasterećenju krivičnog pravosuđa.¹ Jedan od reprezentativnijih oblika pojednostavljenog postupanja u krivičnim stvarima jeste sporazum o priznanju krivice. Sporazum o priznanju krivice je pravni institut karakterističan za anglosaksonske pravne sisteme, ali je danas sve više prihvaćen i u kontinentalnoevropskim krivičnim procesnim zakonodavstvima, u tolikoj meri da se u teoriji ponekad govori o svojevrsnoj zarazi ovim institutom (eng: *plea bargaining infection*).²

U krivičnoprocesnoj teoriji preovladavaju mišljenja o potrebi, odnosno opravdanosti primjene instituta sporazuma o priznanju krivice³, ali ima i mišljenja da se ovaj institut ne može opravdati, jer se jedna funkcija koju treba da vrši isključivo sud prenosi na tužioca, negira se načelo legaliteta krivičnog gonjenja i pravo osumnjičenog, odnosno optuženog na presumpciju nevinosti, te se dozvoljava da se voljom pojedinih procesnih subjekata mijenjaju opšte norme materijalnog krivičnog prava o kažnjavanju počinilaca krivičnih djela.⁴ Razmatranje svih prigovora prelazi okvire ovoga rada, ali možemo spomenuti da se jedan dio primjedbi odnosi na marginalizaciju žrtava u procesu pregovaranja o krivici, da je sam proces pregovaranja netransparentan i time podložan korupcijskim rizicima, da ograničava pravo na žalbu i dr.

Institut pregovaranja o krivici uveden je u domaće zakonodavstvo u okviru reformi krivičnog pravosuđa i krivičnog zakonodavstva iz 2003. godine.⁵ Više je razloga koji su

¹ Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2019, str. 21.

² Đurđić, V., *Racionalizacija krivičnog postupka Srbije, Pravna riječ*, godina IX, br. 12, 2007, str. 99.

³ Vidi: Nikolić, D., *Stranački sporazum o priznanju krivice*, Službeni glasnik, Beograd, 2009; Bejatović, S., *Sporazum o priznanju krivice i druge pojednostavljene forme postupanja u krivičnom procesnom pravu Srbije kao instrument normativne efikasnosti krivičnog postupka, Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Savjeta Evrope*, Pravni fakultet Kragujevac, 2009, str. 85-104; Simović, M., *Pojednostavljene forme postupka u krivičnom procesnom pravu BiH, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije (zakonska rješenja i iskustva u dosadašnjoj praksi)*, Beograd, 2009, str. 195-233.

⁴ Grubač, M., Vučković, B., *Komentar zakonika o krivičnom postupku Crne Gore*, Tivat, 2010, str. 722.

⁵ Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine - ZKP BiH („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 36/03, 25/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 i 65/18); Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine – ZKP FBiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 08/13, 59/14 i 74/20); Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – ZKP BD BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 7/00, 10/03, 6/05 i 21/10). Prečišćeni tekst je objavljen u („Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13, 27/14, 3/19 i 16/20) i Zakon o krivičnom

uticali na zakonodavca da se odluči na tako ozbiljan korak kakav je uvođenje sporazuma o priznanju krivice u sistem pozitivnog krivičnog procesnog prava BiH. Kao glavni razlog može se istaći porast broja krivičnih predmeta te dugi i iscrpljujući krivični postupci, što je za posljedicu imalo potrebu za traženjem alternativnih načina za povećanje efikasnosti pravosuđa. Značajnu ulogu u uvođenju ovog instituta u naše zakonodavstvo imao je i Komitet ministara Vijeća Evrope, koji je svojom preporukom⁶ ukazao na potrebu pojednostavljivanjem krivičnih postupaka u kontinentalnim krivičnim postupcima, kao i na to da osumnjičeni, odnosno optuženi koji priznaje izvršenje krivičnog djela ne treba dugo da bude u neizvjesnosti u pogledu krivične sankcije.

Reakcije autora povodom uvođenja ovog instituta u bosanskohercegovačko krivično procesno pravo bile su različite. Tako, Sijerčić-Čolić smatra da u pogledu tog konsenzualnog oblika rješavanja krivične stvari i njegovog pozicioniranja u odnosu prema takvim modelima u današnjim nacionalnim sistemima treba upozoriti da su razlike ili sličnosti sa drugima posljedica prihvaćenih procesnih načela, položaja tužilaštva te prioriteta kriminalnopolitičkih ciljeva. Nadalje, isti autor smatra da je ovaj institut, koji se prvi put uvodi u ovdašnje krivično procesno pravo, izgrađen proučavanjem uporednopravnih iskustava, kao i interesa sredine u kojoj će se primjenjivati.⁷

Damaška navodi da je sa stajališta osnovnih krivičnoprocesnih načela nagodba zapravo vrsta „nužnog zla“ i da za sporazumnim okončanjem krivičnog postupka treba posezati samo kada je to nužno.⁸ Određenu dozu skepticizma prema institutu pregovaranja o krivici Grubač izražava nazivajući ga „kontraverznom ustanovom američkog prava“. Prema njemu u tom pregovaranju tužilac može da predloži izricanje kazne ispod zakonom određenog minimuma, odnosno izricanje blaže sankcije, ali smatra da prije potvrđivanja optužnice nije isključen ni dogovor o blažoj pravnoj klasifikaciji krivičnog djela ili o izostavljanju pojedinih tačaka optužnice, da bi se na taj način stvorili uslovi za izricanje blaže sankcije.⁹

Početak primjene novog procesnog zakonodavstva pratila su i brojna pitanja i dileme upravo vezano za institut pregovaranja o krivici. O tome koliko će efikasan i uspješan biti najbolje će pokazati vrijeme i njegova primjena u praksi. Evidentno je da su u njegovoj izradi značajan uticaj imali strani pravni eksperti, a ono što se može nakon njegovog „čitanja“ zaključiti jeste to da se prilikom izrade snažno težilo postizanju praktičnosti, efikasnosti, procesnoj ekonomiji, profesionalnosti i brzini odvijanja

postupku Republike Srpske – ZKP RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08, 55/09, 80/09, 88/09, 92/09, 100/09). Prečišćeni tekst je objavljen u („Službenom glasniku Republike Srpske“, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21).

⁶ Preporuka Vijeća Evrope R (87)18 o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa od 17.9.1987. godine. Vidi isto: Preporuku Vijeća Evrope R (95)12 o upravljanju kaznenim pravosuđem koja donosi vrlo korisne upute državama članicama kako da usklade svoje pravosudne sisteme u sučeljavanju sa sve većim brojem, često i sve složenijih, krivičnih djela.

⁷ Sijerčić-Čolić, H., Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine s posebnim osvrtom na novo krivično zakonodavstvo, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 10, br. 1/2003, Zagreb, 2003, str. 201.

⁸ Damaška, M., Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 11, br. 1/2004, Zagreb, 2004, str. 19.

⁹ Grubač, M., Novo krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, *Glasnik advokatske komore Vojvodine*, vol. 77, br. 11, Novi Sad, 2005, str. 539-540.

krivičnog postupka — jednom riječju upotrebljivosti, a mnogo manje zadovoljavanju prevaziđenih teoretskih formi i šablona.¹⁰

1. Normativni okvir sporazuma o priznanju krivice

Iako je sporazum o priznanju krivice uveden u domaće zakonodavstvo tokom reforme krivičnog zakonodavstva 2003. godine, može se smatrati da se radi o relativno novom institutu u našem procesnom zakonodavstvu, nepoznat našoj dotadašnjoj pravnoj regulativi. U međuvremenu je, nakon uočenih nedostataka u tužilačkoj i sudskoj praksi, došlo je do njegove izmjene, u cilju još aktivnije zaštite svih strana u postupku. Tako se novim propisima šire sudske ovlasti kada je u pitanju provjeravanje sporazuma od strane sudije, odnosno vijeća, u vezi s razmatranjem o tome da li je dogovorena krivična sankcija u skladu s krivičnim zakonom. Ovom izmjenom nastojala se izbjeći neujednačena sudska praksa o pitanju može li sud odbaciti sporazum o priznanju krivice ako smatra da predložena krivična sankcija nije u skladu sa krivičnim zakonom. Također, jedna od promjena uključuje odredbu koja poboljšava položaj oštećenog, pružajući mu mogućnost da se izjasni o imovinskopравnom zahtjevu pred tužilaštvom, te tako ostvari svoje zajamčeno pravo.¹¹

Institut pregovaranja o krivici, skoro na identičan način, regulisan je u sva četiri zakona o krivičnom u BiH. Međutim, važno je napomenuti da se jedina razlika odnosi na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, koji nije predviđen kao uslov za primjenu sporazuma prema ZKP RS, u odnosu na druge zakone na teritoriji BiH. Tako da, ako izuzmemo navedenu razliku, ostala rješenja su skoro istovjetna. S tim u vezi, možemo reći, da je proces pregovaranja o krivici, regulisan jednom odredbom u kojoj su normirani uslovi koji se moraju ispuniti da bi došlo do sporazuma, uslovi koji se moraju ispuniti da bi priznanje bilo valjano, te druge formalnosti koje se tiču ovog instituta.¹²

Kako bi se prihvaćeno rješenje moglo podvrgnuti argumentovanom kritičkom osvrtu i kako bismo ustanovili što je dobroga ili pak lošeg uneseno u naš pravosudni sistem, najveći dio rada posvećen je detaljnoj komparativnoj analizi sporazuma o priznanju krivice u četiri relevantna uporedna zakonodavstva (Crna Gora, Republika Srbija, Republika Hrvatska i Republika Slovenija), odnosno detaljno su analizirane zakonske odredbe u vezi sa sporazumom o priznanju krivice u Zakoniku o krivičnom postupku Crne Gore¹³ (u daljem tekstu: ZKP CG), Zakoniku o krivičnom postupku Republike Srbije¹⁴ (u daljem tekstu: ZKP Srbije), Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske¹⁵ (u daljem

¹⁰ Stojković, V., Složenost krivičnoprocesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine i njenih entiteta, *Glasnik advokatske komore Vojvodine*, vol. 79, br. 11-12, Novi Sad, 2007, str. 415.

¹¹ Sijerčić-Čolić, H., Pleh, V. i Gotovuša, E., Pregovaranje o krivnji u kaznenom pravosuđu i zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini, *Policija i sigurnost*, godina 30, br. 1, Zagreb, 2021, str. 47.

¹² Odredbe o pregovaranju o krivici sadržane su u članovima 231. ZKP BiH, 246. ZKP FBiH, 231. ZKP BD BiH i 246. ZKP RS.

¹³ Zakonik o krivičnom postupku („Službeni list CG“, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - Odluka US CG, 2/2015 - Odluka US CG, 35/2015 (čl. 88-91. nisu u prečišćenom tekstu), 58/2015 - drugi zakon, 28/2018 - Odluka US CG, 116/2020 - Odluka US CG i 145/2021. Vidi: Rješenje US CG - 87/2023).

¹⁴ Zakonik o krivičnom postupku („Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US).

¹⁵ Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 152/08, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24 i 72/25).

tekstu: ZKP RH) i Zakonu o kazenskom postupku Republike Slovenije¹⁶ (u daljem tekstu: ZKP Slovenije). Ova zakonodavstva su izabrana iz jednostavnog razloga jer je riječ o državama sa njima dijelimo zajedničku pravnu tradiciju i koje su posljednjih godina aktuelizirale, inovirale i adaptirale institut pregovaranja o krivici. Pri tome ne treba zaboraviti da je BiH prva od ovih država preuzela koncept tužilačke istrage i prihvatila nove konsenzualne oblike krivičnog postupka, između ostalog, i pregovaranje o krivici.

1.1. Ko inicira postupak pregovaranja?

Pregovaranje o krivici odvija se između osumnjičenog, odnosno optuženog i njegovog branioca, s jedne strane, i tužioca, s druge strane. Zakon ne propisuje uslove pod kojima se odvija pregovaranje o krivici, tako da se može reći da je strankama, odnosno tužiocu, osumnjičenom, odnosno optuženom i njegovom braniocu ostavljena potpuna sloboda prilikom pregovaranja o uslovima priznanja krivice.¹⁷ Sud nema nikakva prava u pogledu inicijative, niti u pogledu procesa pregovaranja i zaključivanja sporazuma o priznanju krivice.

Valja primjetiti da član 231. stav 1. ZKP BiH o pregovaranju o priznanju krivice sadrži jezičku formulaciju "*Osumnjičeni, odnosno optuženi i njegov branilac mogu (...) pregovarati s tužiocem*" što se može tumačiti da postupka pregovaranja mora da bude iniciran od strane osumnjičenog, odnosno optuženog i njegovog branioca.

Komparativna analiza pokazuje da postoje različite jezičke formulacije u vezi sa pravom stranaka da disponiraju predmetom krivičnog postupka i iniciraju postupak pregovaranja o krivici. Tako u ZKP CG „*osumnjičenom, okrivljenom i braniocu može se dati predlog za zaključenje sporazuma o priznanju krivice, odnosno osumnjičeni, okrivljeni i branilac mogu državnom tužiocu predložiti zaključenje takvog sporazuma*“ (čl. 300. st. 1.); u ZKP Srbije „*sporazum o priznanju krivičnog dela javni tužilac i okrivljeni mogu zaključiti.*“ (čl. 313. st. 1.); u ZKP Slovenije „*okrivljenik, branitelj i državni odvjetnik mogu predložiti protivnoj stranci sklapanje sporazuma o priznanju krivnje okrivljenika za počinjeno kazneno djelo*“ (čl. 450a.). Po našem mišljenju, najbolju i najjednostavniju formulaciju nalazimo u ZKP RH gdje je navedeno da „*stranke mogu pregovarati*“ (čl. 360. st. 1.). Dodatni kvalitet rješenja prihvaćenog u ZKP RH nalazimo u odredbama koje govore o pravima i dužnostima stranaka u okviru krivičnog postupka, gdje je, između ostalog, propisano da tužilac ima pravo „*sporazumijevanja s okrivljenikom o priznanju krivnje i kazni i drugim mjerama*“ (čl. 38. st. 2. tač. 7.), odnosno pravu okrivljenog da se „*sporazumijeva o kazni i drugim mjerama*“ (čl. 64. st. 1. tač. 11.). Ovakvo rješenje na nedvosmislen način određuje da pravo pregovaranja o krivici pripada isključivo strankama i odvija se na ravnopravnoj osnovi.

1.2. Kada se može odvijati postupak pregovaranja?

Osumnjičeni, odnosno optuženi i njegov branilac mogu do završetka glavnog pretresa, odnosno pretresa pred apelacionim vijećem pregovarati sa tužiocem o uslovima

¹⁶ Zakon o kazenskom postupku ("Uradni list RS", št.176/21 - uradno prečišćeno besedilo, 96/22-odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24).

¹⁷ Bajić, M., Bužanin, O., Vranješ, N., Zgonjanin-Aničić, M., Milovanović, D., Sijerčić-Čolić, H., Helić, V., Kosović, J., Miletić, A., *Modul Krivična oblast – Skraćeni kazneni postupci*, Sarajevo, 2006, str. 36.

priznavanja krivice za djelo za koje se osumnjičeni, odnosno optuženi tereti (čl. 231. st. 1. ZKP BiH).¹⁸ Dakle, domaći zakonodavac dozvoljava da se postupak pregovaranja o krivici može odvijati u toku cijelog krivičnog postupka, kako u istrazi, postupku optuživanja, glavnom pretresu, pa čak do okončanja pretresa pred apelacionim vijećem. Ovakvo rješenje ne promovise u potpunosti ostvarenje načela ekonomičnosti i efikasnosti kao glavnih ciljeva pregovaranja o krivici. Od važnosti je istaći da ubrzanju krivičnog postupka, a samim tim i njegovoj efikasnosti, doprinose pregovori o krivici koji se obavljaju u ranim fazama postupka.¹⁹ Istraživanja o primjeni sporazuma o priznanju krivice u BiH pokazuju da se sporazumi dominantno zaključuju u postupku optuživanja (nakon podizanja i potvrđivanja optužnice).²⁰ Mogućnost sklapanja sporazuma u ranijim fazama krivičnog postupka doprinosi njegovoj ekonomičnosti i efikasnosti, a kada započne glavni pretres, a posebno nakon što se provede kontradiktoran dokazni postupak, sporazum stranaka, iako moguć, u potpunosti ili djelimično gubi svrhu.

Komparativna analiza pokazuje da je intencija zakonodavca da se proces pregovaranja o krivici završi u ranim fazama krivičnog postupka. Tako ZKP CG propisuje „*sporazum o priznanju krivice se može podnijeti najkasnije na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom*“ (čl. 300. st. 3.); ZKP Srbije „*od donošenja naredbe o sprovođenju istrage pa do završetka glavnog pretresa*“ (čl. 313. st. 1.), ZKP Slovenije predviđa mogućnost početka sporazumjevanja na inicijativu tužioca i prije zvaničnog početka krivičnog postupka (pretkrivični postupak), a najkasnije do početka glavne rasprave (čl. 450a. st. 4.); a ZKP RH najkasnije do potvrđivanja optužnice od strane optužnog vijeća (čl. 361).

Postojeće zakonsko rješenje ne treba mjenjati jer pregovaranje o krivici u tim kasnijim fazama postupka pred apelacionim, odnosno žalbenim sudom predstavlja izuzetak a ne pravilo. Benefit od zadržavanja postojećeg rješenja vidimo u izbjegavanju daljih troškova postupka, ostvarivanju prava na naknadu štete oštećenih, što bi bilo neizvjesno u slučaju nastavka žalbenog postupka i rizika od donošenja oslobađajuće presude. Ono o čemu bi svakako sudovi i tužioci trebali voditi računa kod sporazuma do kojih dođe u kasnijoj fazi postupka je da se zaključivanje sporazuma ne treba odraziti bitnije na visinu kazne koja bi se izrekla u redovnom postupku, odnosno da se pravi razlika u visini izrečenih kazni u ranijoj fazi postupka u odnosu na visinu kazni izrečenih po sporazumu u postupku pred žalbenim vijećem.²¹

1.3. Za koja krivična djela se može pregovarati?

Zakonodavac ne postavlja nikakva ograničenja u pogledu težine krivičnog djela ili zapriječene kazne. Dakle, pregovaranje o krivici otvoreno je za sva, pa i najteža krivična djela. Pojedini autori smatraju da mogućnost zaključenja sporazuma o priznanju krivice za sva krivična djela predstavlja neopravdano širenje dometa ovog instituta za koja se ne

¹⁸ Čl. 246. st. 1. ZKP FBiH, čl. 231. st. 1. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 1. ZKP RS.

¹⁹ Sijerčić-Čolić, H., *op. cit.*, str. 81.

²⁰ Pajić, D., Maslo Čerkić, Š., Hajdarović, S., Historijski, normativni i praktični aspekti sporazuma o priznanju krivice, *Revija za pravo i ekonomiju*, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, godina XVIII, br. 1, Mostar, 2018, str. 43.

²¹ Sarajlija, S., *Pregovaranje o krivici u krivičnoprocesnom zakonodavstvu i praksi u Bosni i Hercegovini*, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2026, str. 203-204.

mogu pronaći kriminalnopolitički razlozi koji to opravdavaju.²² U prilog kritici mogućnosti sporazumjevanja za najteža krivična djela navode se razlozi da se ovim daje preveliko ovlaštenje tužiocu da u najtežim krivičnim djelima on određuje kaznu što može dovesti do zloupotreba, nude se privilegije optuženom i na taj način nejednako tretiraju građani pred zakonom, važnost pravičnog i transparentnog suđenja za teška krivična djela sa aspekta položaja optuženog i prava koja uživa u okviru krivičnog postupka, ne poštuju se interesi žrtve krivičnog djela i javnosti.²³ S druge strane, kao argumenti u prilog sporazumjevanju i za najteža krivična djela, kao što su ratni zločini, navodi se ubrzanje rješavanja najstroženijih predmeta.²⁴ Osim toga sud je taj koji vrši kontrolu sporazuma, uključujući i kaznu koja je njime predviđena, tako da postoji brana eventualnoj nezakonitoj primjeni u praksi. Suština je u uspostavljanju povjerenja u institucije, njihovoj efikasnoj kontroli i odgovornosti, a ne u ograničavanju pregovaranja.²⁵

Osvrt na komparativa rješenja u Evropi omogućuje zaključak da kontinentalni pravni sistemi uglavnom ne previđaju mogućnost konsenzualnih postupaka za teška ili naročito teška krivična djela.²⁶ Tako i ZKP CG dozvoljava sporazumjevanja o krivici za „sva krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, osim krivičnih djela terorizma i ratnih zločina“ (čl. 300. st. 1.). Prema ZKP RH „ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, državni odvjetnik mora pribaviti saglasnost žrtve za sporazumijevanje...“ (čl. 360. st. 6.).

Cijeneći da li zadržati postojeća rješenja ili uvesti eventualna ograničenja u vezi sa krivičnim djelima o kojima se može pregovarati, smatramo da postojeće zakonsko rješenje prema kojem se za svako krivično djelo može pregovarati o krivici - predstavlja adekvatno rješenje i predstavlja snažan doprinos osnaživanju uloge stranaka kao subjekata postupka pregovaranja. Kroz korektivnu ulogu suda i procesne garancije koje podrazumjevaju i aktivnije uključivanje oštećenih u postupak pregovaranja može se

²² Vidi: Bejatović, S., Krivičnoprocesni instrumenti adekvatnosti kaznene politike, *Kaznena politika (raskol između zakona i njegove primjene)*, Istočno Sarajevo, 2012, str. 36; Škulić, M., Glavni pretres u novom Zakoniku o krivičnom postupku Srbije, *Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, Beograd, 2012, str. 111; Brkić, S., *Krivično procesno pravo – II*, Novi Sad, 2013, str. 251.

²³ Zagorac Tratnik, A., Kritičen pogled na pogajanja o priznanju krivde, *Pravnik*, vol. 67, br. 7-8, Udruženje pravika Slovenije, Ljubljana, 2013, str. 21-26.

²⁴ „Nedvojbeno je da primjena sporazuma o priznanju krivnje može doprinijeti bržem i efikasnijem okončanju svih preostalih predmeta ratnih zločina, što mora biti svojevrsni imperativ domaćem pravosuđu, s obzirom da je proteklo više od dvije decenije od vremena učinjenja spomenutih zločina, te da usljed protoka vremena mnogi osumnjičeni, svjedoci ili žrtve postaju nedostupni pravosuđu, neki od njih umiru, nestaju tragovi i dokazi zločina, a žrtve i opća javnost i dal je isčekuju sudsku odluku i pravdu“. Prema: Gurda, V., Sporazum o priznanju krivnje za ratne zločine u Bosni i Hercegovini: između pokajanja i konsenzualne pravde, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli*, godina VI, br. 1-2, Tuzla, 2020, str. 53-54.

²⁵ Ikanović, V., Pregovaranje o krivici nakon desetogodišnje primjene u Bosni i Hercegovini, u: „*Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima (regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni)*“, OEBS, Beograd, 2013, str. 182.

²⁶ Detaljnije: Ivičević Karas, E., Puljić, D., Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. XX, br. 2/2013, Zagreb, 2013, str. 842-843.

obezbijediti svrha da postupak bude pravičan u cjelini. Ovome u prilog ide i to što i međunarodno krivično pravo i međunarodni sudovi koji sude za najteže oblike krivičnih djela prepoznaju ovaj institut u svojim postupcima.²⁷ Naravno, potrebno je pojačati kontrolu sporazuma o krivici za teška krivična djela vodeći računa o stavu oštećenog, obrazloženoj sudskoj odluci, zabrani drastičnog ublažavanja kazne i generalnoj prevenciji, dok za krivična djela najtežih oblika ubistava, genocida, ratnih zločina, terorizma sa posljedicama smrti gdje su dominantni javni interes i ispunjenje međunarodnih obaveza treba kroz transparentnost procesa pregovaranja i razmatranja sporazuma omogućiti i jači demokratski nadzor nad čitavim procesom.²⁸

1.4. Šta je predmet pregovaranja?

Predmet pregovaranja jesu uslovi priznavanja krivice za djelo za koje se osumnjičeni, odnosno optuženi tereti. Dakle, pregovara se o vrsti i visini krivičnopravne sankcije koja bi se osumnjičenom, odnosno optuženom izrekla za djelo za koje se tereti.²⁹ Predmet pregovaranja ne može biti odustanak tužioca od krivičnog gonjenja za neka krivična djela za koja se osumnjičeni, odnosno optuženi tereti, niti tužilac može ponuditi blažu pravnu kvalifikaciju djela.

Sva komparativna zakonodavstva zabranjuju mogućnost pregovaranja o pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela. Tako ZKP Slovenije izričito zabranjuje da „*predmet sporazuma o priznanju krivnje bude zakonska definicija krivičnog djela, mjere sigurnosti, kada su obvezne, i oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, osim načina oduzimanja*“ (čl. 450b. st. 2.). S druge strane komparativna analiza pokazuje da sva ova zakonodavstva poznaju mogućnost uslovnog ili bezuslovnog odustajanja od krivičnog gonjenja za lakša krivična djela. Rezultat je to široko prihvaćenog i zakonski normiranog načela oportuniteta prema punoljetnim osobama. Tako ZKP CG predviđa da se „*okrivljeni sporazumom o priznanju krivice može obavezati na ispunjenje obaveza iz člana 272 stav 1 ovog zakonika (odlaganje krivičnog gonjenja) pod uslovom da je, s obzirom na prirodu obaveza, moguće da ih okrivljeni do podnošenja sporazuma o priznanju krivice sudu ispuni, odnosno započne sa ispunjavanjem obaveza*“ (čl. 301. st. 3.); ZKP Srbije predviđa da „*sporazum o priznanju krivičnog dela može sadržati i izjavu javnog tužioca o odustajanju od krivičnog gonjenja za krivična djela koja nisu obuhvaćena sporazumom o priznanju krivičnog dela*“ (čl. 314. st. 2. tač. 1.); ZKP Slovenije dozvoljava da stranke mogu dogovoriti o „*odustanku državnog odvjetnika od kaznenog progona za kaznena djela okrivljenika koja nisu obuhvaćena priznanjem krivnje*“ (čl. 450b. st.1. tač. 2.).

Kada je riječ o razmatranju mogućnosti da se zakonom propiše mogućnost uslovnog ili bezuslovnog odustajanja od krivičnog gonjenja za pojedina krivična djela kao dio sporazuma, smatramo da bi to obogatilo ovaj institut i proširilo kompetencije stranaka, ali bi takva mogućnost trebala biti vrlo ograničena i strogo normirana, samo za

²⁷ Više: Pajčić, M., Bonačić, M., Sporazumi o priznanju krivnje u postupcima pred međunarodnim kaznenim sudovima, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 71, br. 2, Zagreb, 2021, str. 255-283.

²⁸ Sarajlija, S., *op. cit.*, str. 203.

²⁹ Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomerađić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M., *Komentar zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini*, Vijeće Evrope, Sarajevo, 2005, str. 622.

lakša ili eventualno srednje teška krivična djela. Time bi se fokus organa gonjenja vezao za najteža i društveno najopasnija krivična djela, olakšalo dokazivanje, potakla priznanja i ostvarile uštede troškova postupka. Obzirom da s druge strane postoje ozbiljni razlozi protiv takvog zakonskog rješenja koji se ogledaju u tome da bi oštećeni mogao ostati bez zaštite, opasnost od neujednačene prakse i narušavanja načela zakonitosti zbog selektivne primjene, njegovu primjenu bi trebali pratiti jasni zakonski uslovi i sudska kontrola u punom kapacitetu.

1.5. Da li je obavezno prisustvo branioca prilikom pregovaranja o krivici?

Možemo primijetiti da član 231. stav 1. ZKP BiH o pregovaranju o priznanju krivice sadrži jezičku formulaciju koja je po tumačenju jednog manjeg broja autora imala značenje da branilac mora biti prisutan u toku pregovaranja o krivici³⁰, odnosno *“osumnjičeni, odnosno optuženi i njegov branilac mogu pregovarati s tužiocem...”* (riječ “i” ovdje je naglašena). Međutim, prisustvo branioca u kontekstu pregovaranja o priznanju krivice cijeni se na isti način kao i u svim drugim postupcima, što znači da se odredbe članova 45. stav 5. i 46. ZKP BiH o imenovanju branioca trebaju primjenjivati.³¹ Dok jezička formulacija odredbe člana 231. stav 1. ZKP BiH upućuje na to da je prisustvo branioca u postupku pregovaranja o priznanju krivice obavezno, odredbe koje regulišu pitanje imenovanja branioca ne pružaju osnove za takvo tumačenje.³² Stoga zaključujemo, a i praksa to potvrđuje, da postojeće zakonsko rješenje u svim krivičnoprocesnim zakonima u BiH dopušta mogućnost zaključenja sporazuma između stranaka bez branioca.

U svim komparativnim zakonodavstvima predviđena je obavezna odbrana prilikom pregovaranja o krivici. Tako, ZKP CG u okviru odredbe o obaveznoj odbrani navodi da *„okrivljeni mora imati branioca od početka pregovaranja o uslovima priznanja krivice do donošenja odluke suda o žalbi na presudu“* (čl. 69. st. 7.); ZKP Srbije propisuje obaveznu odbranu *„od početka pregovora sa javnim tužiocem o zaključenju sporazuma iz člana 313. stav 1, člana 320. stav 1. i člana 327. stav 1. ovog zakonika, pa do donošenja odluke suda o sporazumu“* (čl. 74. tač. 8. i čl. 313. st. 2.); ZKP RH predviđa da okrivljeni mora imati branitelja *„tijekom pregovora o uvjetima priznavanja krivnje, sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama i potpisivanja izjave za donošenje presude na temelju sporazuma“* (čl. 66. st. 1. tač. 10. i čl. 360. st. 1.); ZKP Slovenije nalaže da će *„osumnjičeniku ili okrivljeniku koji nema branitelja, predsjednik suda, na prijedlog državnog odvjetnika, postaviti branitelja po službenoj dužnosti za postupak pregovaranja. U slučaju sklapanja sporazuma, imenovani branitelj obavljat će tu dužnost do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka“* (čl. 450a. st. 2.). Dodatno, ZKP Slovenije dozvoljava da *„javni odvjetnik može pregovarati i samo s braniteljem ako se osumnjičenik ili okrivljenik s time složi“* (čl. 450a. st. 3.).

Kada je riječ o tome da li je potrebno propisati obligatornu odbranu u procesu pregovaranja o krivici, smatramo da je zbog dosljedne provedbe garancija koje pruža član 6. EKLP, potrebno izmjenama krivičnoprocesnih zakona predvidjeti obligatornu odbranu

³⁰ Škulić, M., Buha, M., *Krivično procesno pravo – opšti dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2024, str. 104.

³¹ Sijerčić-Čolić, H., i ostali, *op. cit.*, str. 622.

³² OSCE, Misija u BiH, *Sporazum o priznanju krivnje: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava*, 2006, str. 12.

u procesu pregovaranja o krivici. Praksa ESLJP ne traži formalno da odbrana bude uvijek obavezna ali kroz standarde utvrđuje da odsustvo branioca snažno dovodi u pitanje zakonitost sporazuma. Iz toga se izvodi zaključak da i u predmetima u kojim nije formalno obavezna odbrana, da je ona suštinski potrebna kod zaključivanja sporazuma o priznanju krivice radi pravičnosti i održivosti sporazuma i pouzdanog utvrđivanja valjanosti priznanja, gdje je branilac dodatna garancija sudu kod utvrđivanja ovih uslova obzirom da se osumnjičeni, odnosno optuženi odriče ozbiljnog prava – prava na suđenje.³³ O potrebi obavezne odbrane u postupku sklapanja sporazuma kao dijela zajedničkih minimalnih standarda evropskih modela stranačkih sporazuma govori i Izvještaj o sporazumima u krivičnom postupku, koji je pripremio Odbor za pravna pitanja i ljudska prava Parlamentarne skupštine Vijeća Europe.³⁴ Navedene su preporuke usvojene Rezolucijom Parlamentarne skupštine od 12. oktobra 2018.³⁵

1.6. Sadržaj sporazuma o priznanju krivice?

Zakonodavac propisuje da se sporazum o priznanju krivice sačinjava u pisanoj formi ali ne precizira njegov sadržaj (čl. 231. st. 4. ZKP BiH).³⁶ Sudska praksa je vremenom razvila sadržaj sporazuma, koji se sastoji od sljedećih elemenata: ime i prezime tužioca, branioca kao i osnovne podatke o osumnjičenom, odnosno optuženom; datum kad je zaključen; mjesto gdje je zaključen; činjenični i pravni opis krivičnog djela ukoliko se sporazum o priznanju krivice zaključuje u fazi istrage, a ukoliko se sporazum o priznanju krivice zaključuje nakon što je potvrđena optužnica, naziv tužilaštva koje je podiglo optužnicu; broj i datum iste; priznanje optuženog da je počinio krivično djelo; sporazum o vrsti i visini kazne ili druge krivične sankcije; izjava osumnjičenog, odnosno optuženog kojom potvrđuje da je priznanje o krivici dao svjesno, dobrovoljno i sa razumjevanjem, nakon što je upoznat sa sadržajem optužnice, uključujući i posljedice vezane za imovinskopравни zahtjev, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i troškove krivičnog postupka; izjava osumnjičenog, odnosno optuženog kojom potvrđuje da razumije da se potpisivanjem sporazuma odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koju će mu sud izreći, kao i potpise stranaka i branioca. Dodatni sadržaj sporazuma o priznanju krivice može se odnositi na uslove za svjedočenje u drugim krivičnim predmetima ako je to razlog za zaključenje sporazuma.³⁷

³³ Više o standardima kontrole stranačkih sporazuma u praksi ESLJP u: Novokmet, A., Tripalo, D., *Opseg sudske kontrole sporazuma stranaka*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 28, br. 2/2021, Zagreb, 2021, str. 214-216.

³⁴ Deal-making in criminal proceedings: the need for minimum standards for trial waiver systems, Committee on Legal Affairs and Human Rights, Doc 14371, September 2019, str. 11-14. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25041&lang=en>

³⁵ Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, br. 2245 (2018): Dogovaranje u krivičnom postupku: potreba za uvođenjem minimalnih standarda za sisteme odricanja od suđenja. <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/article/81011>

³⁶ Čl. 246. st. 4. ZKP FBiH, čl. 231. st. 4. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 4. ZKP RS.

³⁷ Iveljić, M., Iveljić, I., Sporazum o priznanju krivice kao konsenzualni način rješavanja krivičnih predmeta u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, *Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa „Izazovi i perspektive razvoja pravnih sistema u 21. vijeku“*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, 2023, str. 277.

Sva komparativna zakonodavstva predviđaju da sporazum o priznanju krivice mora biti sačinjen u pisanoj formi, odnosno preciziraju njegov obavezni sadržaj. Tako, ZKP CG propisuje da se sporazumom o priznanju krivice stranke usaglašavaju o: „1) visini kazne i drugim krivičnim sankcijama koje će okrivljenom biti izrečene u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika; 2) troškovima krivičnog postupka i imovinskopравnom zahtjevu; 3) odricanju stranaka i branioca od prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice kad je sud u potpunosti prihvatio sporazum“ (čl. 300. st. 1.); ZKP Srbije određuje da sporazum o priznanju krivičnog dela sadrži: „1) opis krivičnog djela koje je predmet optužbe; 2) priznanje okrivljenog da je učinio krivično djelo iz tačke 1. ovog stava; 3) sporazum o vrsti, meri ili rasponu kazne ili druge krivične sankcije; 4) sporazum o troškovima krivičnog postupka, o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim delom i o imovinskopравnom zahtevu, ukoliko je podnet; 5) izjavu o odricanju stranaka i branioca od prava na žalbu protiv odluke kojom je sud u potpunosti prihvatio sporazum, osim u slučaju iz člana 319. stav 3. ovog zakonika; 6) potpis stranaka i branioca“ (čl. 314. st. 1.); ZKP RH precizira da izjava o donošenju presude na osnovu sporazuma stranaka sadrži „1) opis kaznenog djela koje je predmetom optužbe, 2) izjavu okrivljenika o priznanju krivnje za to kazneno djelo, 3) sporazum o vrsti i mjeri kazne, sudskoj opomeni, uvjetnoj osudi, djelimičnoj uvjetnoj osudi, posebnim obavezama, zaštitnom nadzoru, oduzimanju predmeta te o troškovima postupka, 4) očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopравnom zahtjevu, 5) izjavu okrivljenika o prihvatanju prijedloga državnog odvjetnika za izricanje sigurnosne mjere i oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, 6) potpis stranaka i branitelja“ (čl. 360. st. 4.); ZKP Slovenije propisuje da se sporazumom stranke dogovaraju o: „1) kazni ili sankciji upozorenja i načinu izvršenja kazne; 2) odustanku državnog odvjetnika od kaznenog progona za kaznena djela okrivljenika koja nisu obuhvaćena priznanjem krivnje; 3) troškovima kaznenog postupka; 4) obavljanju nekog drugog zadatka“ (čl. 450b. st. 1.).

Po pitanju sadržaja sporazuma o pregovaranju o krivici, smatramo potrebnim normiranje obaveznih elemenata sporazuma o priznanju krivice radi ujednačavanja prakse, pravne sigurnosti i zaštite prava osumnjičenih podržava argumente za propisivanje forme sporazuma. Obavezni dio sporazuma o priznanju krivice trebao bi biti sporazum o troškovima krivičnog postupka, o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i o imovinskopравnom zahtjevu, ukoliko je podnesen jer sporazum o priznanju krivice treba da konačno riješi predmetnu krivičnu stvar i da se izbjegnu novi postupci ili procesne faze postupka. Ukoliko se ta pitanja ne riješe sporazumom, gubi se svrha sporazuma o priznanju krivice i ne neki način se osumnjičeni, odnosno optuženi i oštećeni dovode u pravnu nesigurnost. Kad je riječ o imovinskopравnom zahtjevu oštećenog koji je podnesen u toku postupka, takav zahtjev tužilac ne može ignorisati ili prećutati tokom zaključenja sporazuma. U praksi se ovo pitanje rješava na jedan od ova dva načina, da se imovinskopравni zahtjev riješi sporazumom ili se u sporazumu izričito navede da se oštećeni upućuje na parnicu. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je obavezno po zakonu i sporazumom treba regulisati ovo pitanje jer osigurava transparentnost, jača zakonitost i sprečava kasnije sporove. Stoga smatramo da bi u sadržaj sporazuma trebalo uvrstiti i pitanja troškova krivičnog postupka, oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i imovinskopравni zahtjev uz mogućnost preciznog

dogovora o modalitetima u praksi ili jasnu izjavu da se po tom pitanju ne postiže sporazum.³⁸

1.7. Da li kazna u sporazumu treba biti određena okvirno ili fiksno?

Obavezna „klauzula“ sporazuma o priznanju krivice je odredba o vrsti i visini kazne ili druge krivične sankcije. Postavlja se pitanje da li kaznu u sporazumu treba odrediti okvirno ili fiksno, odnosno da li tužilac ima mogućnost relativnog ili apsolutnog određivanja kazne? Postoje dva pravna mišljenja o ovom pitanju sa razlozima za ili protiv.³⁹ U prilog relativnom određivanju kazne u vidu određenog kaznenog raspona se navodi da je jedino sud kompetentan za odmeravanje kazne, te da se relativnim stranačkim određivanjem kazne omogućava sudu njena individualizacija, čime sudija zadržava svoju tradicionalnu ulogu kod odmeravanja i izricanja krivične sankcije. Na drugoj strani pristalice apsolutnog odmeravanja kazne ukazuju da se u slučaju okvirnog određivanja kazne optuženi nalazi u neizvjesnosti koju kaznu će mu sud odmjeriti, pogotovo kad zna da neće moći uložiti žalbu na krivično pravnu sankciju koja će mu se izreći, i na taj način preispitati odluku prvostepenog suda u pogledu kazne. Iako se mora priznati da za oba mišljenja postoji argumentacija koja im ide u prilog, mišljenja smo da pristalice apsolutnog određivanja kazne imaju više argumenata na svojoj strani i da su bliži izvornoj koncepciji i razlozima uvođenja ovog instituta. Međutim, ugovaranje kazne u apsolutnom iznosu prebacuje prilično zahtjevan zadatak individualizacije kazne u ruke tužioca. Prilikom ugovaranja kazne tužilac mora voditi računa da kazna predviđena sporazumom bude zakonita, u okvirima propisanog zakonskog raspona, sa izuzetnom mogućnošću ublažavanja kazne ako za to postoje zakonski uslovi. Pored toga, mora voditi računa o svrsi kažnjavanja u smislu generalne i specijalne prevencije, što može biti dovedeno u pitanje u onim situacijama kada se predlažu previše blage ili neadekvatne sankcije. Konačno, prilikom zaključivanja sporazuma tužilac je taj koji treba da cijeni sve otežavajuće i olakšavajuće okolnosti kako bi opravdao i argumentovao svoj izbor kazne u konkretnom slučaju.⁴⁰ U vezi sa tim postavlja se i pitanje može li sudija da odbije sporazum ako smatra da je predložena kazna zakonita ali neprimerena konkretnom slučaju.⁴¹

U komparativnim zakonodavstvima jedino ZKP Srbije predviđa sporazumjevanje o „vrsti, mjeri ili rasponu kazne ili druge krivične sankcije“ (čl. 314. st. 1. tač. 3), odnosno mogućnost da se predloži kazna u određenom rasponu, dok ostala zakonodavstva propisuju sporazumjevanje o visini kazne i drugim krivičnim sankcijama u fiksnom, odnosno

³⁸ Sarajlija, S., *op. cit.*, str. 204-205.

³⁹ Više o ovim mišljenjima u: Bajić, M., *op. cit.*, str. 39-41.

⁴⁰ Vidi: Bajović, V., *Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela*, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd, 2015, str. 179-194.

⁴¹ Sud BiH nije prihvatio sporazum o priznanju krivice optuženog za ratne zločine protiv civilnog stanovništva u Derventi, jer je smatrao da je predložena kazna od šest godina neadekvatna. Obrazlažući odbacivanje sporazuma, predsjedavajući sudskog vijeća kazao je kako Sud BiH smatra predloženu kaznu neprimjerenom. „Ako uzmemo u obzir da su dvije osobe ubijene, a još dvije teško ranjene, smatramo da je šest godina zatvora preniska kazna“, rekao je predsjedavajući, sugerišući Tužilaštvu i odbrani da pokušaju dogovoriti novi sporazum. <https://detektor.ba/2016/02/01/sudu-malo-sest-godina-za-lipovca/>

apsolutnom iznosu, odnosno konkretna i precizno određena. U vezi sa pitanjem da li sud može odbiti kaznu predviđenu sporazumom ako je ista zakonita ali neprimjerena u konkretnim okolnostima predmeta, interesantno rješenje nudi ZKP CG koji predviđa da „sud prilikom provjeravanja sporazuma, provjerava da li je isti u skladu sa interesima pravičnosti, odnosno da li predviđena sankcija odgovara svrsi izricanja krivičnih sankcija“ (čl. 302. st. 8. tač. 5.).

U vezi sa prethodnom dilemom da li bi se sporazum o kazni trebao odnositi na fiksno određenu kaznu po vrsti i mjeri ili eventualno u određenom rasponu, stava smo da sporazum o kazni treba biti određen po vrsti i mjeri zbog osnovnog principa koji se zaključenjem sporazuma ostvaruje a to je svjesnost i informiranost osumnjičenog, odnosno optuženog, odricanje od prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu se izreći, dok sporazum o kazni u određenom rasponu dovodi u pitanje dobrovoljnost priznanja, ne nudi izvjestan ishod te ostavlja ključnu odluku sudu. Sud je prilikom odlučivanja o zaključenom sporazumu o priznanju krivice dužan ispitati ne samo njegovu formalnu zakonitost, nego i njegovu materijalnu pravičnost, uključujući ocjenu da li dogovorena krivična sankcija ostvaruje svrhu krivičnih sankcija i štiti javni interes. Također, sud prilikom donošenja odluke po sporazumu primjenjuje i krivične zakone/zakonik, izriče presude u ime države ili entiteta, te mora voditi računa o odredbama o svrsi kažnjavanja i kad donosi presude na temelju sporazuma. Ovo iz razloga jer svrha krivičnih sankcija predstavlja kriterij koji sud ne može derogirati voljom stranaka.

1.8. Ko odlučuje o sporazumu?

Sporazum o priznanju krivice sačinjava se u pisanom obliku i uz optužnicu se dostavlja sudiji za prethodno saslušanje, sudiji, odnosno vijeću koji o njemu odlučuju u skladu sa svojom funkcionalnom nadležnošću. Nakon potvrđivanja optužnice, sudija za prethodno saslušanje razmatra sporazum o priznanju krivice i izriče krivičnopravnu sankciju predviđenu sporazumom, sve do dostavljanja predmeta sudiji, odnosno vijeću radi zakazivanja glavnog pretresa. Nakon dostavljanja predmeta radi zakazivanja glavnog pretresa o sporazumu odlučuje sudija, odnosno vijeće.⁴²⁴³ Ovo je logično, jer bez optužnice koja je potvrđena ne može se govoriti o krivici optuženog, tako da je postojanje potvrđene optužnice preduslov za razmatranje sporazuma koji se može zaključiti i prije njenog podizanja. Za pojedine autore ovlaštenje sudije pojedinca da odlučuje o sporazumu i za krivična djela iz nadležnosti vijeća (zaprijećena kazna preko deset godina) diskutabilno je, a opravdanje da, pošto nema suđenja nije potrebno ni vijeće, ne djeluje uvjerljivo.⁴⁴

⁴² Čl. 231. st. 4. ZKP BiH, čl. 246. st. 4. ZKP FBiH, čl. 231. st. 4. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 4. ZKP RS.

⁴³ „Ako je sporazum o priznanju krivice podnesen na glavnom pretresu pred prvostepenim sudom, gdje se sudeće vijeće razmatrajući sporazum neposredno upoznao s priznanjem i uslovima priznanja krivice optuženog, a potom taj sporazum odbacilo onda nije moglo nastaviti suđenje, već se moralo izuzeti, jer se u tom slučaju radi o okolnosti koja izaziva razumnu sumnju u jnepristrasnost sudije odnosno vijeća.“ U ovoj odluci Vrhovni sud FBiH konstatuje da „s obzirom na to da nije postupljeno u smislu naprijed navedenog prvostepeni sud je počinio bitnu povredu odredaba procesnog zakona iz čl. 312. st. 1. tač. b) ZKP FBiH, zbog koje je presuda ukinuta.“ (Rješenje Vrhovnog suda FBiH br. 04 0 K 000479 Kž od 9.3.2011. godine).

⁴⁴ Ikanović, V., *op. cit.*, str. 182.

Slična rješenja nalazimo i u komparativnim zakonodavstvima, odnosno o sporazumu odlučuje i donosi presudu funkcionalno nadležni sudija u zavisnosti od stadija krivičnog postupka. Prema ZKP CG „*kad je sporazum o priznanju krivice podnesen prije podizanja optužnice, o njemu odlučuje predsjednik vijeća iz člana 24 stav 7 ovog zakona, kada je sporazum o priznanju krivice podnesen nakon podizanja optužnice, odnosno podnošenja optužnog predloga ili privatne tužbe, o njemu odlučuje predsjednik vijeća*“ (čl. 302. st. 2-3.), ZKP Srbije predviđa da „*o sporazumu o priznanju krivičnog djela odlučuje sudija za prethodni postupak, a ako je sporazum podnesen sudu nakon potvrđivanja optužnice - predsjednik vijeća*“ (čl. 315. st. 1.), ZKP RH predviđa da „*optužno vijeće odlučuje o prihvatanju izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka, te izriče presudu*“ (čl. 361. st. 2.), te ZKP Slovenije

1.9. Šta sud provjerava u sporazumu?

Krivičnoprocesni zakoni u BiH taksativno propisuju da sud prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice kumulativno provjerava: a) da li je do sporazuma došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopравни zahtjev i troškove krivičnog postupka; b) da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog; c) da li optuženi razumije da se sporazumom odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu se izreći; d) da li je predložena krivičnopravna sankcija u skladu sa st. 3. tog člana; i e) da li je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiocem izjasni o imovinskopравnom zahtjevu.⁴⁵ Ranije su uslovi za prihvatanje sporazuma bili „identični“ onima koji se traže za prihvatanje izjave o priznanju krivice.⁴⁶ Danas su oni kod sporazuma nešto šire postavljeni.

Ono što izaziva dilemu jeste termin „dovoljno dokaza o krivici“ kao stepenu vjerovatnoće. O ovom pitanju su se u našoj teoriji iskristalisala dva shvatanja. Prema prvom shvatanju, standard „dovoljno dokaza o krivici“ predstavlja veći stepen vjerovatnoće od „osnovane sumnje“⁴⁷, dok prema drugom shvatanju „dovoljno dokaza o krivici“ je isti standard kao i onaj potreban za potvrđivanja optužnice, dakle osnovana sumnja.⁴⁸ Priklonit ćemo se prvom shvatanju jer smatramo da se osuđujuća presuda ne smije temeljiti na sumnji, makar ona bila i osnovana. Dakle, prilikom provjeravanja da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog mora postojati izvjesnost suda, odnosno puno ubjeđenje (izvan svake razumne sumnje) da je optuženi počinio krivično djelo i da je kriv.⁴⁹

⁴⁵ Čl. 231. st. 6. ZKP BiH, čl. 246. st. 6. ZKP FBiH, čl. 231. st. 6. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 6. ZKP RS.

⁴⁶ Sijerčić-Čolić, H., Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 1/2003, Zagreb, 2003, str. 201.

⁴⁷ Perić, B., Sporazum o krivnji – zakonska obilježja i pravne nedoumice, *Primjena zakona o krivičnom postupku*, Banja Vrućica, 2004, str. 2.

⁴⁸ Više: Janković, R., Dovoljno dokaza o krivici kao uslov za prihvatanje sporazuma o priznanju krivice, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, godina VII, br. 7, Banja Luka, 2017, str. 216-235.

⁴⁹ Sud BiH nije prihvatio sporazum o priznanju krivice koji je optuženi postigao s Tužilaštvom BiH po optužnici koja ga tereti da je planirao pridružiti se oružanim sukobima u Siriji. U obrazloženju svoje odluke sud je naglasio da ne može prihvatiti sporazum zbog interesa optuženog i pravde jer

Takav standard se traži kod svake osuđujuće presude, bez obzira da li je ona rezultat priznanja optuženog ili provedenog sudskog postupka.

U svim krivičnoprocesnim sistemima sporazum podliježe ocjeni suda i mora biti prihvaćen da bi se na osnovu njega donijela osuđujuća presuda. Utvrđivanje postojanja uslova za prihvatanje sporazuma zahtijeva od suda temeljit pristup u analizi činjeničnog supstrata koji je tužilac predočio sudu u optužnici i dokaznog materijala koji je prikupio u istrazi. Tako, prema ZKP Crne Gore sud provjerava „da li je priznanje u skladu sa dokazima sadržanim u spisima predmeta i da li je isključena mogućnost priznanja okrivljenog u zabludi“ (čl. 302. st. 8. tač. 1.); ZKP Srbije predviđa da sud provjerava „da li postoje i drugi dokazi koji nisu u suprotnosti sa priznanjem okrivljenog da je učinio krivično djelo“ (čl. 317. st. 1. tač. 3), dok prema ZKP Hrvatske i ZKP Slovenije da bi sud prihvatio izjavu o sporazumu stranaka, odnosno sporazum o priznanju krivice potrebno je da je optužnice potvrđena.

1.10. Kakva je pozicija oštećenog u procesu pregovaranja?

Pozicija oštećenog u postupku zaključenja sporazuma o priznanju krivice u BiH je krajnje marginalizirana. Mjesto i uloga oštećenog su ovdje sporedni, jer će ga sud samo obavijestiti o rezultatima pregovaranja o krivici (čl. 231. st. 9. ZKP BiH)⁵⁰, a prilikom prihvatanja sporazuma sud provjerava da li je on zaključen nakon upoznavanja optuženog s mogućim posljedicama, uključujući i posljedice u vezi s imovinskopравnim zahtjevom i troškovima krivičnog postupka, te da li je li je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiocem izjasni o imovinskopравnom zahtjevu.⁵¹ Tužilac nema obavezu da oštećenog obavijesti o pregovorima uslova zaključenja sporazuma o priznanju krivice niti da traži izjašnjenje oštećenog.⁵² Također, oštećeni nema mogućnost ulaganja žalbe na sankciju koja je izrečena u presudi donesenoj na osnovu sporazuma.

Iz komparativne perspektive, može se primijetiti da oštećeni imaju prilično različite pravne položaje u različitim pravnim sustavima. Tako ZKP CG predviđa „pozivanje oštećenog i njegovog punomoćenika na ročište o odlučivanju o sporazumu o priznanju krivice“ (čl. 302. st. 5.), sud prilikom odlučivanja o sporazumu o priznanju krivice provjerava, između ostalog, „da li su sporazumom povrijeđena prava oštećenog“ (čl. 302. st. 8. tač. 4.), a „protiv rješenja kojim se sporazum o priznanju krivice usvaja oštećeni ima pravo izjaviti žalbu“ (čl. 302. st. 10.). Pored toga, obavezni predmet

dokazi ukazuju na to da je optuženi dobrovoljno odustao od odlaska u Siriju, zbog čega bi mogli doći do oslobađajuće presude.

<https://ba.voanews.com/a/4267609.html>

⁵⁰ Čl. 246. st. 9. ZKP FBiH, čl. 231. st. 9. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 9. ZKP RS.

⁵¹ „Odredba čl. 246. st. 2. tač. e) ZKP FBiH podrazumijeva obavezu suda da, prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice, provjeri da li je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiocem izjasni o imovinskopравnom zahtjevu, a kako iz zapisnika o saslušanju oštećene proizilazi da je oštećenoj data takva mogućnost i da je ona tada izjavila da će ona imovinskopравni zahtjev ostvarivati nakon okončanja postupka koji je bio u toku, nije postojala nikakva dodatna obaveza suda da prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice ponovo da priliku oštećenoj koja se već izjasnila o imovinskopравnom zahtjevu da se o tom zahtjevu još jednom izjasni i da ga odredi“. (Presuda Vrhovnog suda FBiH br. 03 0 K 006352 Kž 2 od 7.6.2011. godine).

⁵² Osmić, S., Položaj oštećenog u krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini, *Pravo i pravda, Časopis za pravnu teoriju i praksu*, godina XX, br. 1, 2022, str. 238.

sporazuma o priznanju krivice jeste i *“usaglašavanje stranaka u vezi sa troškovima krivičnog postupka i imovinskopравnom zahtjevu oštećenog”* (čl. 301. st. 1.). ZKP Srbije propisuje kao obavezni dio sporazuma i *“sporazum o imovinskopравnom zahtjevu ukoliko je podnesen”* (čl. 314. st. 1. tač. 4.), prema ZKP RH *„ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, državni odvjetnik mora pribaviti saglasnost žrtve za sporazumijevanje...”* (čl. 360. st. 6.), dok ZKP Slovenije zahtjeva pismenu saglasnost oštećenog u slučaju odustajanja tužioca od krivičnog gonjenja za pojedina krivična djela koja nisu obuhvaćena sporazumom (450c. st. 3.).

Pozicija oštećenog bi se značajno poboljšala kada bi se zaključenje sporazuma uvjetovalo nadoknadom štete oštećenom od strane optuženog. Također potrebno je propisati obavezu suda da na ročište za razmatranje sporazuma pozivaju oštećene, čije prisustvo ne bi bilo obavezno. U slučaju da se oštećeni odazovu pozivu suda na ročište za razmatranje sporazuma, sud bi bio u obavezi da se upozna sa stavom oštećenog o sporazumu prije donošenja odluke o (ne) prihvatanju sporazuma i izjavu oštećenog unese u zapisnik. Ovakvo rješenje bi bilo izbalansirano i u skladu sa evropskim standardima, jer su standardi ESLJP fokusirani na prava optuženog, pravičnost postupka i sudsku kontrolu sporazuma, dok oštećeni nema pravo „veta“ na sporazum, a na ovaj način bi bila zaštićena prava oštećenog i javni interes. Smatramo da bi izmjena krivičnog procesnog zakona trebala biti u pravcu da se zakonom propiše obaveza tužioca da minimalno kod krivičnih djela protiv života i tijela gdje postoji konkretno oštećeno lice, krivičnih djela protiv spolne slobode i morala, nasilja u porodici i imovinskih krivičnih djela ukoliko je postavljen imovinskopравni zahtjev, tokom postupka pregovaranja, obavijesti oštećenog o usaglašenoj krivičnopravnoj sankciji između stranaka i postignutom dogovoru u vezi imovinskopравnog zahtjeva. U slučaju podnošenja prigovora oštećenih na elemente sporazuma koji su predmet pregovaranja, o prigovoru bi odlučivao glavni tužilac, koji svakako shodno internim pravilnicima o radu tužilaštava daje konačnu saglasnost na sporazum o priznanju krivice.⁵³

1.11. Koje odluke sud može donijeti?

Sudija za prethodno saslušanje, sudija odnosno vijeće sporazum mogu prihvatiti ili odbaciti. Ako sud prihvati sporazum o priznanju krivice, izjava optuženog unijet će se u zapisnik i nastaviti s pretresom za izricanje krivičnopravne sankcije predviđene sporazumom. Ako sud odbaci sporazum o priznanju krivice, to će saopštiti strankama i braniocu i konstatirati u zapisnik. Istovremeno će se odrediti datum održavanja glavnog pretresa, koji će biti zakazan u roku od 30 dana. Priznanje iz ovog sporazuma ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku (čl. 231. st. 7-8. ZKP BiH).⁵⁴ Protiv odluke suda da odbaci sporazum o priznanju krivice stranke nemaju pravo žalbe.

Uvidom u komparativna zakonodavstva možemo primjetiti da postoje različita rješenja u vezi sa mogućnosti ulaganja žalbe na odluku suda u vezi sa prihvatanjem ili odbijanjem sporazuma o priznanju krivice. Tako ZKP CG predviđa da se sporazum može usvojiti, odbaciti ili odbiti od strane suda. *„Protiv rješenja kojim se sporazum o priznanju*

⁵³ Sarajlija, S., *op. cit.*, str. 202-203.

⁵⁴ Čl. 246. st. 7-8. ZKP FBiH, čl. 231. st. 7-8. ZKP BD BiH i čl. 246. st. 7-8. ZKP RS.

krivice usvaja žalbu može izjaviti oštećeni, a protiv rješenja kojim se sporazum odbija državni tužilac i okrivljeni“ (čl. 302. st. 10.), ZKP Srbije propisuje da „protiv rješenja kojim se sporazum o priznanju krivičnog djela odbacuje (član 316.) ili odbija (član 318.), žalba nije dozvoljena“ (čl. 319. st. 2.), ZKP RH precizira da „vijeće rješenjem protiv kojeg žalba nije dozvoljena, odbija izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka“ (čl. 361. st. 3.), a ZKP Slovenije određuje da „protiv rješenja kojim sud odbacuje sporazum o priznanju krivice žalba nije dozvoljena“ (čl. 450č. st. 3-4.).

Analizirajući ovako koncipiranu odredbu, smatramo da bi istu trebalo izmijeniti na način da se normira da sudija donosi rješenje kojim odbacuje sporazum o priznanju krivnje, te da se strankama dostavlja i pismeni otpisak rješenja, a sve s ciljem kako bi se strankama omogućilo da eventualnom žalbom podvrgnu preispitivanju navedenu odluku, tim prije jer se radi o veoma važnoj sudskoj odluci, kojom se na direktan način utiče na tok krivičnog postupka.

1.12. Da li stranke mogu odustati od sporazuma?

Jedno od pitanja koje nije regulisano u okviru domaćeg procesnog zakonodavstva jeste da li i pod kojim uvjetima moguće odustati od već sklopljenog sporazuma o priznanju krivice, ako ga sud još nije ispitao niti prihvatio. Sporazum o priznanju krivice po svojoj je prirodi sporazum (ugovor) sklopljen između osumnjičenog, odnosno optuženog i tužioca, koji je rezultat pregovora među njima, pod kojim uvjetima će osumnjičeni, odnosno optuženi priznati krivicu za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

U komparativnom pravu ZKP CG predviđa da će „sud rješenjem odbaciti sporazum o priznanju krivice ako na ročište nije došao uredno pozvani okrivljeni“ (čl. 302. st. 7.). Identično rješenje nudi i ZKP Srbije „sud će rješenjem odbaciti sporazum o priznanju krivičnog djela ako na ročište nije došao okrivljeni koji je uredno pozvan, a koji nije opravdao izostanak“ (čl. 316. st. 1. tač.2.). S obzirom da je riječ o stranačkom sporazumu, primjenom analogije i nedolazak tužioca bi za posljedicu imao odbacivanje sporazuma. S druge strane ZKP RH propisuje da „stranke mogu odustati od izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka do donošenja presude“ (čl. 362. st. 1.).

Smatramo da sklopljeni sporazum (iako u svojoj biti znači način sporazumnog rješavanja krivičnih predmeta) sam po sebi ne znači osuđujuću presudu samo zato što se obje strane slažu s njegovim sadržajem. Naime, potrebna je naknadna kontrola ispunjenja svih formalnih i materijalnih uvjeta navedenih u zakonu, kao i njegova legitimnost, koja se provodi prihvatanjem od strane suda. Ako nije izražena volja jedne od stranaka sporazuma da ga održi (iz jednog ili drugog razloga), sud ne može prihvatiti takav sporazum. U suprotnom bi sud zamijenio volju jedne ili obje stranke svojom, čime bi se postavio u ulogu stranke u sporazumu. Takva procesna situacija ne bi bila samo suprotna podjeli funkcija suđenja i krivičnog gonjenja, već bi bila suprotna i temeljnoj ulozi suda u ocjeni prihvatanja sporazuma o priznanju krivice. Učinci sporazuma nastaju tek kada sud provjeri sporazum između stranaka i sadržaj sporazuma. U suprotnom, samo sklapanje sporazuma bi u određenoj mjeri stvorilo učinke res judicata, a nadležnost suda bi bila ograničena samo na ocjenu sadržaja sporazuma, ali ne i njegove biti, koja je upravo u saglasnosti volja obje stranaka. Stranke mogu odustati od sporazuma (bez navođenja konkretnih razloga) do njegove sudske ocjene.

1.13. Da li je dozvoljena žalba na presudu?

Nakon što primi sporazum o priznanju krivice, sudija će provjeriti i da li optuženi razumije da se sporazumom odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu biti izrečena. Ulaganjem žalbe na presudu kojom je prihvaćen sporazum o priznanju krivice došlo bi do odugovlačenja krivičnog postupka, što je suprotno načelu efikasnosti. Pravo na žalbu na krivičnopravnu sankciju optuženi gubi u momentu kada sudija prihvati sporazum o priznanju krivice. Optuženi može podnijeti žalbu zbog drugih žalbenih osnova, ali ona u suštini teško može utjecati na odluku o glavnoj stvari, s obzirom da nije održano suđenje.⁵⁵ Pravo na žalbu zbog krivično pravne sankcije nije isključeno u slučaju kada sud ne izrekne onu sankciju koja je predviđena sporazumom.⁵⁶

U komparativnom pravu nalazimo različita rješenja u vezi sa mogućnosti ulaganja žalbe protiv presudu donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Tako ZKP CG dozvoljava ulaganje žalbe „*samo u slučaju kad presuda nije u skladu sa zaključenim sporazumom*“ (čl. 303. st. 2.). ZKP Srbije predviđa da protiv presude kojom je prihvaćen sporazum, žalbu mogu uložiti sva lica kojima se dostavlja odluka suda, a to su stranke i branilac. Oni žalbu mogu uložiti zbog postojanja razloga zbog kojih bi inače postupak trebalo da se obustavi u postupku ispitivanja optužnice i ako se presuda ne odnosi na predmet spora (čl. 319. st. 3.). Prema ZKP RH presuda donesena na osnovu sporazuma stranaka „*ne može se pobijati zbog žalbenih osnova navedenih u članu 471 ovoga zakona*“ (krivičnopravne sankcije, oduzimanje imovinske koristi i imovinskopravni zahtjev), odnosno „*zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, osim ako je optuženik za dokaze o isključenju protupravnosti i krivnje saznao nakon donošenja presude*“ (čl. 364. st. 1. i 2.). Konačni, ZKP Slovenije propisuje da se „*presuda donesena na temelju prihvaćenog priznanja krivnje i sporazuma o priznanju krivnje ne može se pobijati iz razloga iz točke 3. prethodnog stavka, a presuda donesena na temelju sklopljenog sporazuma o priznanju krivnje ne može se pobijati iz razloga iz točke 4. prethodnog stavka, ako je presuda izrečena u skladu s uvjetima koje je javni odvjetnik postavio za priznanje krivnje u optužnici ili sa sklopljenim sporazumom o priznanju krivnje*“ (čl. 370. st. 2.). Dakle, ne može se uložiti žalba zbog odluke o krivičnopravnim sankcijama, o oduzimanju imovinske koristi, o troškovima krivičnog postupka i zbog odluke o objavi presude u novinama, na radiji ili televiziji, odnosno zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Mogućnost žalba na presudu donesenu na osnovu sporazuma o priznanju krivice značajno je sužena s obzirom da se optuženi svjesno, dobrovoljno i sa razumjevanjem odriče prava na suđenje i prava na ulaganje žalbe zbog odluke o krivičnopravnim

⁵⁵ Iveljić, M., Iveljić, I., *op. cit.*, str. 279.

⁵⁶ U prilog ovoj konstataciji govori i Rješenje Vrhovnog suda FBiH u kojem je navedeno da ukoliko „sud izrekne optuženom krivičnopravnu sankciju koja nije utvrđena sporazumom o priznanju krivice, koji je sud prihvatio, onda stranke i branilac imaju pravo da izjave žalbu zbog odluke o toj krivičnopravnoj sankciji kao i po svim ostalim žalbenim osnovama, vezano za krivičnopravnu sankciju koja nije utvrđena u sporazumu.“ (Rješenje Vrhovnog suda FBiH 09 0 K 022049 17 Kž 18 od 05.11.2018.godine), Prema: Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj 1-2, januar-decembar, Sarajevo, 2018, str. 28.

sankcijama. Također, optuženi sporazumom o priznanju krivice prihvata činjenično stanje opisano u optužnici, što znači da se presuda teško može pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Eventualna žalba mogla bi se uložiti ako sud izrekne kaznu ili mjeru koja nije u skladu sa onim što je potpisano u sporazumu, ako sud nije ispitao da li je priznanje dato dobrovoljno, svjesno i s razumijevanjem, ili ako su prekršena druga proceduralna pravila prihvatanja sporazuma ili ako djelo koje je predmet sporazuma po zakonu uopšte nije krivično djelo ili je pogrešno pravno kvalifikovano.

2. Praktična primjena sporazuma o priznanju krivice

S obzirom da je ratio legis prilikom uvođenja sporazuma o priznanju krivice u domaće zakonodavstvo očigledno bio usmjeren na pojednostavljenje krivičnog postupka, smanjenje njegovog trajanja i povećanje efikasnosti sudova, a od početka njegove primjene prošlo je više od dvadeset godina, smatramo da je prošlo dovoljno vremena kako bi se dobili pouzdani podaci o praktičnoj primjeni ovog instituta, te je u tom smislu bilo potrebno i empirijski istražiti efekte njegove primjene. Samo na ovaj način moguće je u istraživačkom smislu doći do realnih podataka o obimu i specifičnostima praktične primjene, kako bi se moglo doći do zaključka da li ovaj institut ostvaruje ciljeve svoga uvođenja u domaće zakonodavstvo. Konačno, valja primjetiti da iako je o sporazumu o priznanju krivice u domaćoj literaturi napisano dosta radova, rijetki su autori koji su se bavili opsežnijim istraživanjem ove problematike.⁵⁷

Među prvim istraživanjima u vezi sa primjenom sporazuma o priznanju krivice u praksi bosanskohercegovačkih sudova urađeno je od strane OSCE Misije u BiH.⁵⁸ U zaključku istraživanja se konstatuje da je pravosuđe prihvatilo institut pregovaranja i zaključivanja sporazuma o priznanju krivice i da je primjena ovog instituta potvrđena u raznim vrstama krivičnih predmeta. Međutim, praktična primjena instituta pregovaranja o priznanju krivice je različita ovisno o kojim se tužilaštvima radi, čime se naglašava postojanje potrebe za usklađivanjem prakse u primjeni ovoga instituta.⁵⁹

Istraživanje sličnog karaktera je sprovedeno i 2014. godine, obuhvaćajući period od 2004. do 2011. godine. Prema tom istraživanju, tužilaštva u BiH su tokom analiziranog perioda predložila 15.356 sporazuma o priznanju krivice, što čini 11,7% od ukupnog broja podignutih optužnica.⁶⁰ Ovo istraživanje ne održava konačne presude po osnovu sporazuma, već je ograničeno isključivo na predložene sporazuma od strane tužilaštva, ali

⁵⁷ Vidi: Vujović, S., *Pregovaranje o krivici u slučajevima korupcijskih krivičnih djela, Kriminologija i kriminalistika u funkciji upravljanja kvalitetom sistema sigurnosti*, svezak 1, br. 1, 2015; Sijerčić-Čolić, H., Findrik, N., Gurda, V., Lepir, M., Mahmutović, Dž., Pajić, D., Pivić, N., Stipanović, I., Vranj, V., *Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u periodu 2003. do 2012. godine*, VSTV BiH, Sarajevo, 2013; Ikanović, V., *op. cit.*, str. 179-194., OSCE, Misija u BiH, *Sporazum o priznanju krivnje: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava*, 2006; Sijerčić-Čolić, H., Pleh, V. i Gotovuša, E., *op. cit.*, str. 44-63; Sarajlija, S., str. 173-194.

⁵⁸ OSCE je u periodu od januara 2004. godine do augusta 2005. godine pratio ukupno 3.045 ročišta u 1.660 predmeta na 51 sudu na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine. Od navedenog ukupnog broja ročišta, njih 305 se odnosilo na ročišta za razmatranje sporazuma o priznanju krivice.

⁵⁹ OSCE, Misija u BiH, *Sporazum o priznanju krivnje: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava*, 2006, str. 10.

⁶⁰ Sijerčić – Čolić, H., i ostali, *op. cit.*, str. 84.

s obzirom da sudovi dominantno potvrđuju optužnice i postojanje uslova za prihvatanjem sporazuma o priznanju krivice, smatramo da su tačni.

U Odgovorima BiH na Upitnik Evropske komisije za periodu od 2012. do 2016. godine, udio osuđujućih presuda na osnovu instituta pregovaranja o krivici u ukupnom broju donesenih presuda u krivičnom postupku u BiH se smanjivao, s 13% u 2012. godini, 10% u 2013. godini, 11% u 2014. godini, 8% u 2015. godini, do 7% u 2016. godini. Očigledna je tendencija pada korištenja ove procesne ustanove, koja varira do 6% u relevantnom periodu.⁶¹

Istraživanje Sijerčić-Čolić i ostalih pokazuje da je u praksi institut pregovaranja o krivici najviše zastupljen kod krivičnih djela općeg kriminaliteta. U znatno manjem postotku zastupljen je kod krivičnih djela privrednog kriminala, dok je njegova primjena kod krivičnih djela ratnog zločina neznatna. Podaci, također, ukazuju na to da je broj odbačenih sporazuma o priznanju krivice od strane sudova u BiH veoma malen, što ukazuje na opravdanost njihova predlaganja, odnosno ispunjenost taksativno propisanih zakonskih uvjeta. Bez obzira na ovu činjenicu primjetna je tendencija pada broja presuda na osnovi pregovaranja o krivici u ukupnom broju donesenih presuda u kaznenom postupku u BiH za petogodišnje razdoblje, sa 13 % u 2012. godini na 7 % u 2016. godini. Konačno, broj predloženih sporazuma o priznanju krivice varira u postupcima pred sudovima u BiH, s jedne strane on se povećava u postupcima pred sudovima u entitetu Republika Srpska, dok se s druge strane smanjuje u postupcima pred sudovima u entitetu Federacija BiH.⁶² Pored toga, autorice su u radu potvrdile istraživačku hipotezu da su sporazumi o priznanju krivice pokazao kao efikasan institut u rješavanju krivičnopravnih sporova uglavnom općeg kriminaliteta, ali nije efektivan jer se učinioci krivičnih djela, čiji su predmeti riješeni sporazumom o priznanju krivice, ponovo vraćaju činjenju krivičnih djela, odnosno ne ostvaruje svrhu specijalne prevencije.⁶³

Istraživanje o primjeni pojednostavljenih formi postupanja u krivičnom postupku u Republici Srpskoj za period 2004-2015. godina pokazuje da je u periodu 2004-2005. godina zabilježen značajniji porast broja podignutih optužnica sa predloženim sporazumom o priznanju krivice, a potom dolazi do postepenog smanjenja broja podignutih optužnica sa predloženim sporazumom o priznanju krivice. U periodu 2011-2014. godina primjetna je stagnacija u broju podignutih optužnica sa predloženim sporazumom o priznanju krivice.⁶⁴ Autor zaključuje da su na manji broj primjene konsenzualnih formi su možda uticali strah od suda javnosti zbog blagih kazni; greške u praksi prilikom njihove primjene koje su nastale zbog nedorečenosti i nepreciznosti zakonskih odredaba što dovodi do neujednačene sudske prakse; nepovjerenje između procesnih stranaka i branilaca; nemotivisanosti tužilaca zbog komplikovane procedure zaključenja sporazuma o priznanju krivice zbog primjene Pravila u postupku pregovaranja o krivici i zaključenju sporazuma o krivici Republičkog tužilaštva Republike Srpske.⁶⁵

⁶¹ Odgovori Bosne i Hercegovine na Upitnik Evropske komisije, Politički kriteriji, Prilog 35, 2018.

⁶² Sijerčić-Čolić, H., Pleh, V. i Gotovuša, E., *op. cit.*, str. 55.

⁶³ *Ibid.*, str. 51.

⁶⁴ Kosić, D., Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske i njihov doprinos efikasnosti krivičnog postupka (iskustva u dosadašnjoj primeni), *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1/17, Beograd, 2017, str. 175.

⁶⁵ *Ibid.*, str. 179.

Pajić i ostali u analizi pravosnažnih presuda općinskih sudova na području FBiH u periodu od 2003. do 2015. godine donesenih na osnovu sporazuma o priznanju krivice zaključuju da u strukturi krivičnih djela za koja se zaključuje sporazum o priznanju krivice najzastupljenija su krivična djela protiv imovine; do zaključenja sporazuma najčešće dolazi u toku istrage i postupka optuživanja, a rijeđe na glavnom pretresu, odnosno pretresu pred apelacionim vijećem; najzastupljenija krivična sankcija koja se kao pogodnost daje osumnjičenom, odnosno optuženom je uslovna osuda; sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno vijeće u ogromnom broju slučajeva prihvata sporazum o priznanju krivice; rijetko se u praksi prilikom zaključenja sporazuma o priznanju krivice optuženi obavezuje na ispunjenje imovinskopravnog zahtjeva i vraćanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.⁶⁶

Sporazum o priznanju krivice našao je svoju primjenu i u predmetima ratnih zločina pred sudovima u BiH, gdje je, zanimljivo, obim njegove primjene povodom ovih zločina na razini obima prosječne primjene predmetnog instituta povodom svih krivičnih djela koja se procesuiraju pred sudovima u BiH i kreće se oko 10%. Ukoliko se posmatra udio primjene sporazuma o priznanju krivice u odnosu na sveukupan broj osoba protiv kojih su pravomoćno okončani sudski postupci pred Sudom BiH on iznosi 9,4%, dok je od sveukupnog broja pravomoćno osuđenih njih 13,8% osuđeno na temelju datog sporazuma. Ono što je primjetno jeste da se zadnjih godina uočava trend smanjenja njegove primjene u praksi s obzirom da je $\frac{3}{4}$ sporazuma (njih 27) zaključeno u periodu od 2007-2012. godine. Najveći broj sporazuma zaključen je povodom krivičnog djela zločina protiv čovječnosti, a nešto manji broj za neki od preostala tri ratna zločina. Zanimljivo je da niti jedan optuženi za genocid pred Sudom BiH (baš kao niti pred MKSJ) nije zaključio sporazum o priznanju krivice.⁶⁷ Kada je riječ o procesuiranju ratnih zločina pred sudovima u entitetima i Brčko distriktu BiH u periodu od 2008. do 2019. godine ukupno je okončano 239 predmeta, od čega 143 pred sudovima u FBiH, 83 u RS i 13 u Brčko distriktu BiH. Nažalost, ne raspoložemo podacima koliko dio navedenih predmeta je okončan donošenjem osuđujućih a koliki oslobađajućih presuda. U 17 predmeta (7,1%) došlo je do zaključivanja sporazuma o priznanju krivice. Od 17 sporazuma 2 su zaključena sa tužilaštvima u RS, a 15 sa tužilaštvima u FBiH, od čega čak 11 sa Tužilaštvom Unsko-sanskog kantona.⁶⁸

Interesantno istraživanje proveli su Imamović-Čizmić i Nikolajeva koje su se bavile ekonomskim aspektima pregovaranja o krivici i to iz perspektive tužilaca u FBiH, u cilju utvrđivanja njihovog nivoa intuitivnog pregovaračkog ponašanja prilikom pregovaranja i sporazumjevanja o krivici.⁶⁹ Rezultati istraživanja pokazuju da s obzirom na broj predmeta koji su okončani sporazumom o priznanju krivice i broj predmeta u redovnom krivičnom postupku te činjenicu da je sporazum o priznanju krivice u većini slučajeva iniciran od strane osumnjičenog/optuženog – jasno je da ne dominira lični interes tužilaca u odnosu na javni interes. Imajući u vidu odredbe Kriterija za ocjenjivanje rada glavnih tužilaca,

⁶⁶ Pajić, D., Maslo Čerkić, Š., Hajdarović, S., *op. cit.*, str. 40-41.

⁶⁷ Gurda, V., *op. cit.*, str. 50.

⁶⁸ *Ibid.*, str. 51.

⁶⁹ Imamović-Čizmić, K., Nikolajev, A., Ekonomski aspekti sporazuma o priznanju krivnje – perspektiva tužitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Policija i sigurnost*, godina 30, br. 1, Zagreb, 2021, str. 30-43.

zamjenika glavnih tužilaca i šefova odjela/odsjeka u tužilaštvima u BiH⁷⁰ po kojima ustanovljena obveza vođenja određenih evidencija ostvarenih rezultata – elementi ocjene rada glavnih tužilaca, zamjenika glavnih tužilaca i šefova odjela/odsjeka u tužilaštvima koji obuhvaćaju i ostvarenje orijentacijske norme – može se zaključiti da se tužioci uistinu i ponašaju kao državni agenti, odnosno kao zastupnici javnoga interesa.⁷¹

Pored toga, u predlaganom umanjenju zakonom predviđene kazne i krivičnih djela za koja nikada ne bi koristili institut sporazuma o priznanju krivice, za tužioce princip pravednosti ima prednost u odnosu na princip efikasnosti. Nadalje, kako su najviše rangirani faktori koji opredjeljuju da se ide u postupak pregovaranja o krivici dužina trajanja postupka i smanjenje troškova postupka, jasno je da to ukazuje na primjenu principa efikasnosti. S obzirom na to da se institut sporazuma o priznanju krivice najviše koristio na glavnoj raspravi, može se zaključiti da bi veći efekti principa efikasnosti bili postignuti da je institut korišten u ranijim fazama krivičnog postupka, odnosno u fazi podizanja optužnice (kada tužitelji imaju dovoljno dokaza o počinjenom kaznenom djelu). Kao faktor koji je doprinio ovome rezultatu, odnosno odgovorima na pitanje, može biti i činjenica da ne postoje studije o visini koštanja, odnosno prosječnim troškovima suđenja te informisanost tužilaca u tome pogledu.⁷²

Posljednja dostupna istraživanja o primjeni sporazuma o priznanju krivice u BiH za period 2018-2023. godine pokazuju da se najveći broj zaključenih sporazuma o priznanju krivice odnosi na predmete općeg kriminala, što je razumljivo jer u strukturi kriminala općenito najveći broj počinjenih krivičnih djela su predmeti općeg kriminala. Značajan je procenat zaključenih sporazuma u predmetima privrednog kriminala i korupcije, koji je srazmjeran broju predmeta ove vrste općenito. Analizirani podaci dokazuju kontinuitet u primjeni instituta sporazuma o priznanju krivice u praksi sudova u BiH, te da je procenat učešća broja riješenih predmeta na ovaj način u ukupnom broju riješenih predmeta između 7 i 8 %. Podaci o broju presuda su takvi da ukazuju na kontinuitet u obimu primjene jer su kvantitativni podaci ujednačeni kroz posmatrani period, uz neznatne oscilacije u broju presuda u analiziranom periodu. Iz priloženih podataka proizlazi da analizom krivičnopravnih sankcija na osnovu presuda donesenih temeljem sporazuma o priznanju krivice u periodu od 2018. do 2023. godine, proizlazi da su u 73 % predmeta presudama izrečene kazne zatvora, u 21% predmeta izrečene novčane kazne, 4% uvjetnih osuda, 1% zamjenjenih kazni zatvora radom za opće dobro na slobodi i 1% izrečenih sudskih opomena. U 253 predmeta oduzeta je imovinska korist u iznosu od 8.448.276,47 KM. Iz navedenog podatka proizlazi da tužioci kao uslov za pregovaranje u predmetima vezanim za pribavljenu imovinsku korist, u pravilu vode računa da se u postupku pregovaranja o krivici dogovori trajno oduzimanje privremeno oduzete imovine ili imovinske koristi.⁷³

Na osnovu analiziranih istraživanja o primjeni sporazuma o priznanju krivice u tužilačkoj i sudskoj praksi u BiH možemo zaključiti da je on u trendu opadanja. Iako je prilikom uvođenja u domaće zakonodavstvo bio zamišljen kao ključni alat za ubrzanje krivičnog postupka brojni su razlozi koji onemogućavaju njegovu širu primjenu. BiH ima

⁷⁰ Kriteriji za ocjenjivanje rada glavnih tužitelja, zamjenika glavnih tužitelja i šefova odjela/odsjeka u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, broj 93/18.).

⁷¹ Imamović-Čizmić, K., Nikolajev, A., *op. cit.*, str. 41.

⁷² *Ibidem*

⁷³ Detaljnije: Sarajlija, S., *op. cit.*, str. 173-190.

dugu tradiciju kontinentalnog prava, dok je pregovaranje o krivici izvorno institut anglosaksonskog prava koji mnogi domaći pravници i dalje tretiraju s dozom opreza. Često se javlja kritika da sporazumi zanemaruju prava žrtava, jer se presudama na osnovu sporazuma izriču kazne koje javnost i oštećeni doživljavaju kao preblage. Tužiocima se ponekad ustručavaju koristiti ovaj institut u medijski eksponiranim predmetima (poput ratnih zločina ili visoke korupcije) zbog straha od negativne reakcije javnosti i percepcije da se optuženima "gleda kroz prste". Konačno, primijećena su značajna odstupanja u primjeni sporazuma o priznanju krivice između različitih sudova, pri čemu se najčešće koristi pred Sudom BiH.

ZAKLJUČAK

Iako se sporazum o priznanju krivice potvrdio kao nezaobilazan instrument za efikasno rješavanje krivičnih predmeta u BiH detaljnom analizom određaba zakona o krivičnom postupku u BiH kao i analizom komparativnog zakonodavstva pokazalo se da su odredbe koje se odnose na sporazum o priznanju krivice uglavnom zadovoljavajuće, ali bi ipak trebale pretrpjeti i određene izmjene. Trenutni zakonodavni okvir, premda funkcionalan, pati od podnormiranosti, što za posljedicu ima da nisu precizno definisana prava, obaveze i procedure u vezi sa njegovom primjenom te se otvara prostor za neujednačenu praksu i potencijalne zloupotrebe. Tu se prije svega misli na pitanja koja se tiču mogućeg obima primjene ovog vida sporazumjevanja, sadržaja teksta sporazuma, vrste i mjere krivične sankcije u zaključenom sporazumu, mjesta i uloge oštećenog krivičnim djelom u procesu zaključivanja sporazuma, uloge branioca u procesu pregovaranja i odlučivanja suda o sporazumu, mogućnost i osnova upotrebe pravnog lijeka u jednom ovakvom postupku i dr. Cilj reforme nije dovođenje instituta u pitanje, već njegovo finije kalibriranje kako bi se prednosti konsenzualne pravde maksimizirale, a inherentni nedostaci sveli na minimum.

Ključna intervencija odnosi se na položaj oštećenog, čija bi se pozicija osnažila uvjetovanjem sporazuma naknadom štete. Potrebno je uvesti obavezu suda da oštećene poziva na ročišta radi davanja izjave na zapisnik, čime bi se osigurala zaštita njihovog dostojanstva bez davanja prava „veta“ na sam sporazum. Kod osjetljivih krivičnih djela (nasilje u porodici, imovinski i seksualni delikti), tužilac bi morao imati zakonsku obavezu informisanja oštećenog o dogovorenoj sankciji, uz pravo prigovora o kojem bi odlučivao glavni tužilac. Osim toga, reforma mora preciznije definisati ulogu branioca u procesu pregovaranja, na način da predvidi obligatornu odbranu, kao i jasne osnove za korištenje pravnih lijekova, čime bi se mogućnost zloupotrebe svela na minimum. Cilj ovih izmjena nije dovođenje instituta u pitanje, već njegovo unapređenje u sistem koji garantuje balans između procesne ekonomije i neprikosnovene pravičnosti za sve učesnike u postupku.

Oslanjajući se na rezultate empirijskih istraživanja i analizu sudske prakse u BiH, potvrđuje se da sporazum o priznanju krivice zauzima strateški važno mjesto u pravosudnom sistemu. Analize kaznene politike ukazuju na to da se sporazumi često koriste kao primarni osnov za ublažavanje kazni, ponekad i ispod zakonskog minimuma, što bez adekvatne kontrole može narušiti svrhu kažnjavanja. Istraživanja sugerisu da se sporazum ne smije svesti isključivo na procesni instrument uštede, već se mora razvijati u pravcu zaštite prava žrtava i jačanja integriteta suda kroz strožiju kontrolu uslova pod

kojima se krivica priznaje. Nesumnjivo je da sporazum o priznanju krivice predstavlja važno oružje u rukama tužioca, samo ga treba pravilno koristiti i sasvim je sigurno da će se u budućnosti sve više širiti njegova primjena.

Zaključno, opstanak ovog instituta nije upitan, ali njegova budućnost zavisi od uspostavljanja balansa između efikasnosti tužilaštva i zaštite javnog interesa kroz transparentnije i inkluzivnije procedure. Naravno, u narednom periodu bi trebalo izvršiti određene zakonodavne intervencije radi iznalaženja uređenja koje će osigurati mnogobrojne prednosti tog instituta, a nedostatke svesti na one koji su, u većoj ili manjoj mjeri, neminovni svim konsenzualnim oblicima postupanja u suvremenom krivičnom procesnom pravu.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. **Bajić, M., Bužanin, O., Vranješ, N., Zgonjanin-Aničić, M., Milovanović, D., Sijerčić-Čolić, H., Helić, V., Kosović, J., Miletić, A.,** *Modul Krivična oblast – Skraćeni kazneni postupci*, Sarajevo, 2006.
2. **Bajović, V.**, Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd, 2015, str. 179-194.
3. **Bejatović, S.**, Sporazum o priznanju krivice i druge pojednostavljene forme postupanja u krivičnom procesnom pravu Srbije kao instrument normativne efikasnosti krivičnog postupka, *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Savjeta Evrope*, Pravni fakultet Kragujevac, 2009, str. 85-104.
4. **Bejatović, S.**, Krivičnoprocesni instrumenti adekvatnosti kaznene politike, *Kaznena politika (raskol između zakona i njegove primjene)*, Istočno Sarajevo, 2012, str. 33-54.
5. **Brkić, S.**, *Krivično procesno pravo – II*, Novi Sad, 2013.
6. **Damaška, M.**, Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 11, br. 1/2004, Zagreb, 2004, str. 3-20.
7. **Đurđić, V.**, Racionalizacija krivičnog postupka Srbije, *Pravna riječ*, godina IX, br. 12, 2007, str. 79-102.
8. **Grubač, M., Vučković, B.**, *Komentar zakonika o krivičnom postupku Crne Gore*, Tivat, 2010.
9. **Grubač, M.**, Novo krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, *Glasnik advokatske komore Vojvodine*, vol. 77, br. 11, Novi Sad, 2005, str. 531-547.
10. **Gurda, V.**, Sporazum o priznanju krivnje za ratne zločine u Bosni i Hercegovini: između pokajanja i konsensualne pravde, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli*, godina VI, br. 1-2, Tuzla, 2020, str. 11-55.
11. **Ikanović, V.**, Pregovaranje o krivici nakon desetogodišnje primjene u Bosni i Hercegovini, u: *„Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima (regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni)*, ur. Jovanović, I., Stanisavljević, M., OEBS, Beograd, 2013, str. 173-193.

12. **Imamović-Čizmić, K., Nikolajev, A.**, Ekonomski aspekti sporazuma o priznanju krivnje – perspektiva tužitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Policija i sigurnost*, godina 30, br. 1, zagreb, 2021, str. 30-43.
13. **Ivičević Karas, E., Puljić, D.**, Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. XX, br. 2/2013, Zagreb, 2013, str. 823-849.
14. **Iveljić, M., Iveljić, I.**, Sporazum o priznanju krivice kao konsenzualni način rješavanja krivičnih predmeta u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa „Izazovi i perspektive razvoja pravnih sistema u 21. vijeku“, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, 2023, str. 273-288.
15. **Janković, R.**, Dovoljno dokaza o krivici kao uslov za prihvatanje sporazuma o priznanju krivice, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka*, godina VII, br. 7, Banja Luka, 2017, str. 216-235.
16. **Kosić, D.**, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima Republike Srpske i njihov doprinos efikasnosti krivičnog postupka (iskustva u dosadašnjoj primeni), *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1/17, Beograd, 2017, str. 163-184.
17. **Nikolić, D.**, *Stranački sporazum o priznanju krivice*, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
18. **Novokmet, A., Tripalo, D.**, Opseg sudske kontrole sporazuma stranaka, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 28, br. 2/2021, Zagreb, 2021, str. 211-239.
19. **Osmić, S.**, Položaj oštećenog u krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini, *Pravo i pravda, Časopis za pravnu teoriju i praksu*, Udruženje sudija/sudaca u Federaciji BiH, godina XX, br. 1, 2022, str. 117-134.
20. **Pajić, D., Maslo Čerkić, Š., Hajdarović, S.**, Historijski, normativni i praktični aspekti sporazuma o priznanju krivice, *Revija za pravo i ekonomiju*, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, godina XVIII, br. 1, Mostar, 2018, str. 133-155.
21. **Pajčić, M., Bonačić, M.**, Sporazumi o priznanju krivnje u postupcima pred međunarodnim kaznenim sudovima, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 71, br. 2, Zagreb, 2021, str. 255-283.
22. **Perić, B.**, Sporazum o krivnji – zakonska obilježja i pravne nedoumice, *Primjena zakona o krivičnom postupku*, Udruženje sudija RS, Banja Vrućica, 2004, str. 2-15.
23. **Sarajlija, S.**, Pregovaranje o krivici u krivičnoprocesnom zakonodavstvu i praksi u Bosni i Hercegovini, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2026.
24. **Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomerađić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M.**, *Komentar zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini*, Vijeće Evrope, Sarajevo, 2005.
25. **Sijerčić-Čolić, H., Findrik, N., Gurda, V., Lepir, M., Mahmutović, Dž., Pajić, D., Pivić, N., Stipanović, I., Vranj, V.**, *Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i*

Hercegovini za punoljetne osobe u periodu 2003. do 2012. godine, VSTV BiH, Sarajevo, 2013

26. **Sijerčić-Čolić, H.**, *Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2019.
27. **Sijerčić-Čolić, H.**, Rasprava o reformi u krivičnom pravosuđu i krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine s posebnim osvrtom na novo krivično procesno pravo, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 10, br. 1/2003, Zagreb, 2003, str. 181-208.
28. **Sijerčić-Čolić, H., Pleh, V. i Gotovuša, E.**, Pregovaranje o krivnji u kaznenom pravosuđu i zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini, *Policija i sigurnost*, godina 30, br. 1, Zagreb, 2021, str. 44-63.
29. **Simović, M.**, Pojednostavljene forme postupka u krivičnom procesnom pravu BiH, *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim strvarima i alternativne krivične sankcije (zakonska rješenja i iskustva u dosadašnjoj praksi)*, Beograd, 2009, str. 195-233
30. **Stojković, V.**, Složenost krivičnoprocesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine i njenih entiteta, *Glasnik advokatske komore Vojvodine*, vol. 79, br. 11-12, Novi Sad, 2007, str. 396-416
31. **Škulić, M.**, Glavni pretres u novom Zakoniku o krivičnom postupku Srbije, *Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*, Udruženje za kaznenu politiku Srbije, Beograd, 2012, str. 111-138.
32. **Vujić, S.**, Pregovaranje o krivici u slučajevima korupcijskih krivičnih djela, *Kriminologija i kriminalistika u funkciji upravljanja kvalitetom sistema sigurnosti*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, vol. 1, br. 1, Sarajevo, 2015, str. 249-258.
33. **Zagorac Tratnik, A.**, Kritičen pogled na pogajanja o priznanju krivde, *Pravnik*, vol. 67, br. 7-8, Udruženje pravnika Slovenije, Ljubljana, 2013, str. 493-517.

Publikacije:

1. **OSCE, Misija u BiH**, *Sporazum o priznanju krivnje: primjena pred sudovima BiH i usklađenost sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava*, 2006.
2. **Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine**, broj 1-2, januar-decembar, Sarajevo, 2018.

Pravni izvori:

1. **Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 36/03, 25/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 i 65/18).
2. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 08/13, 59/14 i 74/20).
3. **Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 7/00, 10/03, 6/05 i 21/10).

Prečišćeni tekst je objavljen u („Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13, 27/14, 3/19 i 16/20).

4. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08, 55/09, 80/09, 88/09, 92/09, 100/09). Prečišćeni tekst je objavljen u („Službenom glasniku Republike Srpske“, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21).
5. **Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore** („Službeni list CG“, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - Odluka US CG, 2/2015 - Odluka US CG, 35/2015 (čl. 88-91. nisu u prečišćenom tekstu), 58/2015 - drugi zakon, 28/2018 - Odluka US CG, 116/2020 - Odluka US CG i 145/2021. Vidi: Rješenje US CG - 87/2023).
6. **Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije** („Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US).
7. **Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske** („Narodne novine“ br. 152/08, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24 i 72/25).
8. **Zakon o kazenskom postupku Republike Slovenije** („Uradni list RS“, št.176/21 - uradno prečišćeno besedilo, 96/22- odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24).
9. **Kriteriji za ocjenjivanje rada glavnih tužilaca, zamjenika glavnih tužilaca i šefova odjela/odsjeka u tužilaštvima u Bosni i Hercegovini** (Službeni glasnik BiH, broj 93/18).

Odluke sudova:

1. Rješenje Vrhovnog suda FBiH br. 04 0 K 000479 Kž od 9.3.2011.
2. Presuda Vrhovnog suda FBiH br. 03 0 K 006352 Kž 2 od 7.6.2011.
3. Rješenje Vrhovnog suda FBiH br. 09 0 K 022049 17 Kž 18 od 05.11.2018.

Internet izvori:

1. [Sudu malo šest godina za Lipovca - Detektor](#)
2. Deal-making in criminal proceedings: the need for minimum standards for trial waiver systems, Committee on Legal Affairs and Human Rights, Doc 14371, September 2019.
<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=25041&lang=en>
3. Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, br. 2245 (2018): Dogovaranje u krivičnom postupku: potreba za uvođenjem minimalnih standarda za sisteme odricanja od suđenja.
<https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/article/81011>
4. Sudija Branko Perić odbio prihvatiti sporazum za planiranje odlaska u Siriju
<https://ba.voanews.com/a/4267609.html>

Denis Pajić, PhD, Associate Professor

Faculty of Law, Džemal Bijedić University of Mostar

**INSTITUTE OF THE PLEA BARGAIN IN BOSNIA AND HERZEGOVINA
-TWO DECADES LATER-**

Summary: The plea bargain principle was introduced into domestic legislation as part of the criminal justice and criminal legislation reforms of 2003. There is no doubt that from a procedural perspective, with the introduction of plea agreements into our legal system, the legislator sought to achieve greater efficiency and acceleration of criminal proceedings by simplifying the procedural form and relieving the courts. In addition, the parties also benefit greatly from plea agreements. This article is an attempt to examine the plea agreement, a principle that has existed in Bosnian and Herzegovina's criminal procedure legislation for over twenty years, from both a theoretical and practical perspective, in order to arrive at an answer to the question of the justification for its introduction into domestic criminal proceedings, while at the same time taking into account the increasing tendencies to accept solutions originating from the Anglo-Saxon legal system.

In the article, the author provides a detailed analysis of the existing legal regulations and highlights its advantages and disadvantages. In doing so, it also uses a comparative analysis of the regulation of the institute of plea bargaining in the legislation of the Republic of Montenegro, the Republic of Serbia, the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, in order to gain a deeper insight into its characteristics and recognize quality solutions, all with the aim of critically reviewing existing laws and proposing new, better legal solutions. In this regard, it is necessary to resolve a number of issues related to the normative development of this principle in order to eliminate the possibility of abuse and vagueness. This primarily refers to issues related to the possible scope of application of this type of agreement, the content of the text of the agreement, the type and measure of the criminal sanction in the concluded agreement, the place and role of the person injured by the criminal offense in the process of concluding the agreement, the role of the defense attorney in the process of negotiating and the court's decision on the agreement, the possibility and basis for using legal remedies in such a procedure, etc. Finally, the article discusses the success of achieving the goals that the legislator had when introducing the principle of plea bargain agreements into domestic criminal procedure legislation.

Keywords: plea bargaining, criminal procedure, victim, defense attorney, right to appeal.